

Selekce

- Přirozená
- Umělá
- Mezi populacemi
- Uvnitř populací
- Podmínkou je dostatečná genetická variabilita
- Výběr se provádí z rozsáhlého dobře uspořádaného systému pozorování, využívá se genetické variability

➤ Faktory srovnání při selekci mezi populacemi

- **Znáhodnění**
 - Náhodný vzorek jedinců
 - Rozsah selekce v každé populaci musí být stejný
 - Sledování projevu jedinců z testovacího křížení
- **Rovnocenost působení**
 - Minimalizace rozdílů V_E uvnitř populací
- **Typ srovnání**
 - Přímé – testovaná populace je sledována na jedné lokalitě
 - Nepřímé – sledování na různých lokalitách
- **Četnost měření**
 - Účinnost srovnání je primárně určena počtem srovnávaných otců z každé populace, ne počtem potomků na otce. Je nutné zajistit dostatečné množství otců z každé populace.
 - Průměrný projev potomků představuje průměrnou šlechtitelskou hodnotu otců
 - Počet měření, záleží na opakovatelnosti znaku, lépe je měřit různé skupiny potomků v různých letech než opakovaně stejnou skupinu
 - Ekonomická kritéria mohutnosti srovnávání
 - Selekční pokrok
- **Sledování interakce genotyp - prostředí**
 - Srovnání je nutné provádět na různých lokalitách

➤ **Selekce uvnitř populací**

- **Stabilizační**
 - Proti krajním fenotypům
 - Snižuje se variabilita
 - Populační průměr se nemění
- **Disruptivní**
 - Selektovány jsou krajní fenotypy
 - Páření mezi selektovanými skupinami
 - Zvyšuje se variabilita
 - Populační průměr se posunuje ke zvýhodňované skupině
- **Přímá**
 - Jednosměrná nebo obousměrná
 - Selektace na krajní fenotypy
 - Nejsou vzájemně kříženy
 - Snižování rozptylu
 - Posun populačního průměru ve směru selekce

➤ **Reakce na selekci (změny populačního průměru) závisí na heritabilitě, způsobu selekce a množství aplikované selekce.**

- **Variabilita šlechtitelských hodnot (V_A)**
 - Čím větší rozdíly šlechtitelských hodnot mezi jedinci, tím větší reakce na selekci
 - Reakce na selekci se zvyšuje s rostoucí hodnotou aditivního rozptylu
- **Generační interval (L)**
 - Vyjádřen buď počtem generací za rok nebo počtem roků na generaci
 - Reakce na selekci se zvyšuje tam, kde jsou selektováni mladší jedinci
 - V případě, že rodiče produkují více než jednoho potomka, je generační interval průměrným věkem rodičů
- **Selekční diferenciál (S)**
 - Selekční diferenciál je průměrná fenotypová hodnota selektovaných rodičů vyjádřená jako odchylka od populačního průměru před selekcí

- **Intenzita selekce (i)**

- Selekcční pokrok závisí na podílu selektovaných jedinců, čím je menší, tím je větší selekcční pokrok
- Intenzita selekce měří množství aplikované selekce, tedy převahu selektovaných rodičů standardizovanou množstvím variability pro daný znak

$$i = S/\sigma_p$$

- Zvyšování intenzity selekce snižováním počtu selektovaných rodičů vede ve svém důsledku k nárůstu inbreedingu

- **Efektivní velikost populace**

- Ovlivňuje všechny podstatné parametry selekce, zejména selekcční pokrok
- Pravděpodobnost příbuzenského páření roste s poklesem počtu rodičů
- Mírou očekávané velikosti inbreedingu bude pak efektivní velikost populace počítaná za předpokladu, že rodiče byli vybíráni náhodně

$$N_e = 4 sdL/(s+d)$$

s je počet otců vstupujících do populace za rok

d je počet matek vstupujících do populace za rok

L je průměrný generační interval otců a matek v rocích

- S poklesem N_e klesá
 1. Reakce na selekci
 2. Klesá selekcční limit,
 3. Selekcční limit je dosažen rychleji
- Predikci velikosti inbreedingu v souvislosti s N_e je možné provést dle následujícího schémat

$$\Delta F = 1/(8sL) = 1/(2N_e) \quad (\text{za generaci})$$

$$\Delta F = 1/(8sL^2) = 1/(2N_eL) \quad (\text{za rok})$$

- Pečlivé sledování ΔF je nutné při plánování selekcčních programů. Znalost ΔF pak dává informaci o inbreední depresi, možném snižování V_A s negativními důsledky na selekci a poklesu reakce na selekci.

- Při plánování experimentů je nutné:
 1. zamezit páření velmi blízkých příbuzných
 2. zajistit, aby efektivní velikost populace byla taková, aby ΔF nebylo větší než 15% za rok

- **Genetický posun (drift)**

- V důsledku výběru z malých populací dochází k náhodným změnám genových četností a celkovému ovlivnění reakce na selekci. Selekční limit je dosažen rychleji.
- Čím menší bude efektivní velikost populace, tím větší budou náhodné změny v genové četnosti
- Jediný způsob, jak zajistit selekční pokrok je dostatečně velké N_e
- V praxi se efektivní velikost populace počítá pro variační koeficient reakce na selekci 20%, kde pak

$$N_e = 50L / i^2 h^2 t$$

- **Přesnost selekce**

- Sleduje se v případě, že neznáme přesně šlechtitelské hodnoty jedinců
- Přesnost selekce je korelace mezi odhadem, který máme k dispozici a skutečnou šlechtitelskou hodnotou jedince
- Přesnost selekce při jednom měření u jednoho jedince je rovna druhé odmocnině heritability

➤ **Výpočet reakce na selekci**

- **Reakce na selekci R**

- Rozdíl potomků selektovaných rodičů od populačního průměru.

$$R = b_{OP}S = h^2S = i \sigma_p h^2 = i \sigma_A h$$

- **Realizovaná heritabilita ze selekčního diferenciálu**

- Jedná se o odhad heritability z naměřených hodnot selekčního diferenciálu a reakce na selekci

- Může být odhadován ze sklonu regresních křivek
 $b = h^2$

- Odhad z jednocestné selekce
 $R = h^2S$
 $h^2 = \Delta R / \Delta S$

- Realizovaná heritability
 $h^2 = R_c / S_k$

- Odhad z dvojcestné selekce
 $h^2 = [\text{konečná diference mezi +/- liniemi}] / [\text{kumulovaný selekční diferenciál +/-}]$

- **Postup při výběru metody selekce v rodinách příbuzných**

- Znalost typu rodiny, příbuzenských poměrů
- Velikost rodiny
- Fenotypová korelace mezi členy rodiny

- Pak fenotypová hodnota jedince $P = P_f + P_w$
 P_f je odchylka průměrů rodin od populačního průměru
 P_w je odchylka jedince od průměru rodiny

- Při individuální selekci selektujeme pouze na základě fenotypové hodnoty jedince, obě složky mají stejnou váhu
- Při selekci rodin selektujeme na základě průměrů rodin, odchylky uvnitř rodin zanedbáváme. Používá se v případě nízké heritability.
- Selekce uvnitř rodin probíhá pouze na základě odchylek jedinců. Používá se v případě vysoké složky environmentálního rozptylu.

Heteroze

- Hybridní zdatnost má veliký vliv u rostlin i živočichů, zvyšuje produkci.
- Projeví se v případě, kdy hybridní zdatnost hybridu F_1 je vyšší, než u homozygotních rodičů (P_1 nebo P_2). Pak

$$H = F_1 - 0,5 (P_1 + P_2)$$

- Z genetického hlediska se jedná o asociaci lokusů s dominantními účinky, které způsobí, že $H > 0$. Dominantní účinky na generaci F_1 se tedy projeví tehdy, jestliže budou působit stejným směrem, jednosměrně. Lze tedy hovořit o superdominanci.
- V případě $H < 0$ se jedná o **disperzi**.
- Obecná podmínka heteroze je následující:

$$d > a$$